

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap

Institutionen för Ekologi

Effects of the regulated hunt on the Swedish wolf (Canis Lupus) population

*Den licensierade vargjaktens betydelse för
vargstammen*

Av: Emma Kvastegård

Självständigt arbete • Serienr: 2010:9 • 15 hp • Grundnivå

Biologi och miljövetenskap • Uppsala 2010

Den licensierade vargjaktens betydelse för vargstammen

Handledare: Håkan Sand, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för Ekologi

Examinator: Gunnar Jansson, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för Ekologi

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grund C

Kurstitel: Självständigt arbete i Biologi

Kurskod: EX0418

Program/utbildning: Biologi och miljövetenskap

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2010

Serienummer: 2010:9

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Rovdjursförvaltning, rovdjursfrågor, vargpolitik, vargjakt, små populationer, inavel, vargstam, jaktbeslut

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap
Institutionen för Ekologi

Abstract

In October 2009, a new decision was made concerning the administration of predators which resulted in a new wolf policy in Sweden. This meant that the wolf population now should be limited to 210 individuals by harvest. The new policy also recognized that the public acceptance of this species must increase and the genetic status improved. In the 17th of December a decision was taken by the Swedish parliament that it should become legal to hunt wolves in Sweden. The wolf hunt resulted in debate on a large scale amongst people, some thought of it as a good decision while others thought it was wrong. Today the wolf is Endangered (EN) in Sweden. The purpose of this paper is to illustrate the significance of wolf harvest to the wolf population development.

Despite that the decision of hunting wolves was made in a hurry it has worked well, only one animal in addition to the allowed number of wolves was killed. This shows that the hunters take their task serious. When the total number of wolves allowed in the hunt was decided, scientists provided the decision makers with an interval of the number of animals to harvest to reach the management objective; the result was an interval between 23 and 41 animals. In the end the decision comprised 27 animals, which meant that the most important issue of the hunt was that the population did not fall below 210 individuals. The strategy of the hunt involved all individuals independent of sex or age in the areas permitted to hunt. The result of this strategy became as the scientists expected, and by this means the hunt was successful.

Apart from the hunting also new wolves will be transported in to Sweden; this would probably have met great resistance without harvest. The Scandinavian wolf population can be thought of as isolated due to the low frequency of genetic exchange with the Finnish/Russian population. The result of this is inbreeding, with wolves on average more closely related than siblings.

The occurrence of wolves in Sweden involves interests in both nature conservation and society. These interests must function together if the wolves' long-term occurrence in Sweden is to be guaranteed. According to an investigation performed by the Gothenburg University of Sweden, it seems that the hunt really has increased the acceptance of the administration of predators, including the wolves.

It is always more difficult for a small population too survive. Hence it would be adverse for the population if too many individuals were killed. The population of today is small and would probably not survive long-term in the country with today's situation. Despite the fact that the hunt limit further population growth and therefore can be seen as negative, it also brings positive consequences, for example the increasing acceptance of wolves.

Sammanfattning

I oktober 2009 beslutades det om en ny rovdjursförvaltning och gav i sin tur upphov till en ny vargpolitik. Denna innebar att vargstammen nu inte får bli större än 210 individer, att acceptansen ska öka och den genetiska statusen ska förbättras. Den licensierade vargjakten, beslutad av riksdagen den 17 december 2009, är en del i denna nya vargpolitik. Vargjakten ledde till stark debatt där vissa tyckte det var ett positivt beslut, medan andra tyckte det var helt galet. Idag är vargen klassad som starkt hotad i Sverige. Syftet med denna uppsats är att belysa den licensierade vargjakten betydelse för vargstammen.

Trots att beslutet om jakt togs fram väldigt snabbt har jakten fungerat på ett bra sätt, att enbart en överskjutning ägde rum visar på jägarnas intresse i att bedriva en seriös jakt. När antalet vargar bestämdes användes ett underlag framtaget av forskare för att begränsa stammen till önskad nivå vilket resulterade i ett intervall mellan 23 och 41 djur. Jaktbeslutet som sedan togs fram omfattade 27 vargar, ett antal i nedre delen av det angivna intervallet. Detta innebär att det var viktigast att inte stammen underskred populationstaket på 210 individer. Jaktstrategin som användes (slumpmässig avskjutning) innebar att alla individer fick jagas oberoende av kön och ålder i de tillåtna jaktområdena. Utfallet av denna strategi blev som forskarna förväntat, alltså kan jakten ses som lyckad i detta avseende.

Förutom jakten ska även nya vargar föras in till Sverige, vilket antagligen hade mött mycket stort motstånd utan jakt. Den skandinaviska vargstammen kan ses som isolerad på grund av den låga genetiska utbytet med den finsk/ryska populationen, och är därför mycket inavlad. De nya vargarna är en viktig åtgärd för att förbättra stammens oerhört dåliga genetiska status, vargarna i dagens vargstam är mer besläktade än helsyskon.

Vargens förekomst i Sverige färgas av intressen både inom naturvård och samhälle. Dessa måste fungera tillsammans om vargens långsiktiga förekomst i Sverige ska kunna säkras. Enligt en undersökning från Göteborgs Universitet verkar det som om jakten faktiskt ökat acceptansen för arbetet med rovdjursfrågor, således har jakten varit positiv för vargstammen i det avseendet.

Det är alltid svårare för en population att överleva om den är liten. Följaktligen är det negativt för vargstammen om för många individer fälls. Dagens vargstam i Sverige är liten och skulle antagligen inte långsiktigt finnas kvar i landet med dagens situation. Även om jakten gör stammen ännu mindre och därför kan ses som negativ, för den ändå med sig positiva konsekvenser, till exempel den ökade acceptansen.

Innehållsförteckning

Inledning	6
Material och Metod	7
Del 1- Vargen	8
A. Om vargen	8
B. Problemet med små populationer	9
C. Den skandinaviska vargstammens genetiska status	10
Del 2- Den licensierade vargjakten	12
A. Inför Jakten	12
B. Legaliseringen av jakten	15
C. Efter jakten	19
D. Jakten EU-anmäldes	19
Del 3- Flyttning/ Inplantering av varg	20
A. Ny varg till Sverige	20
Del 4- Åsikter om jakten i efterhand	22
A. Vad tyckte olika intressegrupper?	22
B. Har acceptansen ökat på grund av jakten? (forskning från Göteborgs universitet)	23
Diskussion och Slutsatser	24
Källförteckning	27

Inledning

Den nya rovdjursförvaltningen som beslutades i riksdagen den 21 oktober 2009 gav upphov till en ny vargpolitik. Denna innebär att vargstammen nu inte får öka i storlek, att acceptansen för varg ska öka och den genetiska statusen ska förbättras. Vargstammen får nu inte överstiga 210 individer och etappmålet är 20 föryngringar per år de närmaste 5 åren. Till och med 2014 får det högst flyttas in 20 vargar till den svenska populationen med avsikt att förbättra den genetiska statusen.

Naturvårdsverket beslutade den 17 december 2009 om licensierad jakt på 27 vargar. Jakten ska hålla populationen på angiven nivå med förhoppningen att detta skall leda till en högre acceptans för vargens förekomst i Sverige. De län som omfattas av jakten är de med högst täthet av varg är: Västra Götaland, Örebro, Värmland, Dalarna och Gävleborg. Antalet vargar per län som inkluderas i jakten beslutades bland annat med hänsyn till förslag från länsstyrelserna i de aktuella länen, men maxantalet djur beslutades av Naturvårdsverket (Naturvårdsverket₁, 2009).

Den nya rovdjursförvaltningen beslutad av Riksdagen ska framhäva både ett lokalt och regionalt ökat deltagande av människor och därmed får dessa ett ökat inflytande i de aktuella frågorna. Innebörden är en delegation av beslut om licens- och skydds jakt från Naturvårdsverket till berörda länsstyrelser. De viltförvaltningsdelegationer som inrättas hos länsstyrelserna ska bestå av både politiker och företrädare från intresseorganisationer. Det ska även ske ett samarbete länsstyrelserna emellan, genom att de delas in i tre olika förvaltningsområden som delas upp över landet. Att länet i fråga har en reproduktiv stam av den aktuella arten är villkoret för att delegeringen ska äga rum. Delegeringen beror även av artens framsteg både i landet och i det aktuella länet. Vid en förvaltning som leder till ogynnsamhet för arten i fråga kan rätten till besluten annulleras (Naturvårdsverket₂, 2010).

Vargen var klassad som akut hotad (CR) i Sverige år 2005. Idag är den däremot klassad som starkt hotad (EN) enligt kategori D (mycket liten population) vilket innebär en liten förbättring vad gäller bevarandestatusen (Artdatabanken, 2010).

Vargen får idag endast etablera sig utanför renskötselns åretruntmarker enligt proposition 2000/01:57 (Sammanhållen rovdjurspolitik). Det ska dock accepteras enstaka invandrare i dessa marker så länge inte etablering uppkommer. När det gäller vargförekomsten i Sverige står både naturvetenskapliga som samhällsvetenskapliga intressen högt. Vargen är en mycket kontroversiell art som väcker känslor hos de flesta människor. En del människor fascinerar av arten och vill bevara den, medan andra helst vill undanröja den från landet. Detta djur kan angripa tamboskap, jakthundar och konkurrerar om det jaktbara viltet i skogen samt anses ibland även vara farlig för människan. Vargen accepteras inte alltid som svensk art och ses ibland som en utvandrande grupp från en stor population i öst. Det leder till att den inte ses som hotad i Sverige eftersom själva arten inte är utrotningshotad. Ibland tros även vargen vara inplanterad till Sverige vilket också gör det svårt för människor att acceptera den som en del av vår svenska fauna. Om man ser till själva vargstammen är den kraftigt inavlad och dess långsiktiga förekomst kan med dagens situation inte säkras.

En fjärdedel av alla människor i Sverige är rädda för varg enligt forskare från SLU. Undersökningen som utförts år 2009 visar att de flesta accepterar riksdagens uppsatta mål för våra rovdjur. Om man ser till hela Sverige stöds målen av 84-89 procent. Denna siffra sjunker om man bara tittar på de rovdjurstätaste länen, där ligger stödet mellan 64-89 procent. Det är en liten grupp, dock ökande,

som inte stödjer riksdagens mål, framför allt när det gäller förekomsten av varg och björn (Naturvårdsverket, 2010).

Syftet med denna uppsats är att belysa den licensierade vargjaktens betydelse för vargstammen. Detta innebär huvudsakligen en utredning av själva jakten, den svenska vargstammens behov av nya gener samt en del av acceptansproblemet kring vargen. Jag har själv alltid fascinerats av vargen och problematiken kring den. Många olika människor har olika åsikter vad gäller vargens förekomst i Sverige. När jag hörde talas om en licensierad jakt på varg blev jag väldigt nyfiken och ville veta mer om bakgrunden och genomförandet av den. För att få en samlad bild över jakten och de omkringliggande problemen valde jag detta ämne som mitt självständiga arbete i biologi. Eftersom vargjakten i Sverige nu legaliserats för första gången på decennier är denna uppsats väldigt aktuell. Hittills har det inte utkommit någon samlad skrivelse angående den licensierade vargjaktens betydelse för vargstammen, denna uppsats ämnar fylla det tomrummet. Denna litteratursammanställning är således ett bra verktyg för att erhålla en samlad bild av dagens kunskapsläge angående detta ämne.

Uppsatsens struktur består av 4 delar med följande teman:

Del 1: Vargen

Del 2: Den licensierade vargjakten

Del 3: Flyttning/Inplantering av varg

Del 4: Åsikter om jakten i efterhand (olika intressegrupper)

Den första delen utreder vargen som art, dess historia i Sverige, problemen med små populationer och den genetiska statusen hos vargen. I den andra delen utreds olika skeenden vad gäller jakten, både inför (till exempel jakstrategier och lagar), under (utformning och genomförande) samt jakten i efterhand (vilka vargar sköts). Tredje delen belyser lösningar på vargens behov av tillskott på nya gener, det vill säga invandring/flyttning/inplantering av varg. Sista delen redogör för åsikter om jakten i efterhand av olika intressegrupper samt om jakten ökade acceptansen för varg. Dessa teman utreder olika aspekter vilka sedan fogas samman i diskussionsdelen, huvudsakligen för att utreda den licensierade vargjaktens betydelse för vargstammen.

Material och Metod

Eftersom detta är en litteratursammanställning har redan befintligt material använts till denna uppsats i form av vetenskapliga rapporter, artiklar från bland annat Naturvårdsverket samt en bok från C-kursen, Naturvårdsbiologi (SLU). Även en muntlig källa från Naturvårdsverket har använts via e-post kontakt.

Del 1- Vargen

A. Om vargen

Vargen är ett socialt och revirhävdande djur som lever i familjegrupper bestående av föräldrar och deras avkomma. Enligt rangordningen i familjegruppen står föräldrarna högst och sedan kommer valparna. Antagligen råder det även en viss rangordning bland de valpar som stannat i familjen till vuxen ålder. Ett vargrevir bildas ofta av en hona som utvandrat från sin familjegrupp och hittar ett område där hon blir stationär. Honan kan få vänta i flera år innan en hane kommer till hennes område för att bilda par. Det är inte alla möten mellan vargar av motsatt kön som leder till en beständig parbildning under lång tid.

Storleken på reviren är väldigt olika både mellan och inom vargpopulationer, de har i allmänhet stora revir jämfört med sin kroppsstorlek. I Skandinavien är storleken på ett revir i genomsnitt 900-1200 kvadratkilometer, men kan variera mellan 300- 2000 kvadratkilometer. Om man ser till ett helt dygn är aktivitetsnivån hos vargarna hög på morgonen och kvällen, medan den avtar under mitten av dagen. De är väldigt rörliga djur och förflyttar sig i genomsnitt 20- 25 kilometer per dygn, men kan röra sig mer än 50 kilometer under denna tid.

Det är vanligt att vargen börjar reproducera sig från 2 års ålder och de kan vara reproduktiva upp till minst 11 års ålder. Tiden för valpning sträcker sig från slutet av april genom hela maj, vilket varierar mellan flockarna. Den potentiella populationstillväxten hos vargen är 40 procent, vilket är högt jämfört med andra stora rovdjur i Skandinavien. Födan kan bestå i olika arter beroende på vilka som är tillgängliga, till exempel rådjur, älg, bär, skogsfåglar och små däggdjur.

Vargen har väldigt få naturliga fiender om man inte räknar med människan. Den kan dödas när den attackerar sitt bytesdjur eller när den till exempel strider om ett revir med andra vargar. Det är inte vanligt med sjukdomar i Skandinavien, men dessa kan vara en viktig orsak till att vargar dör i vissa områden under vissa perioder. Många vargar dör även i samband med trafiken och andra olyckor de kan råka utföra i sin hemmiljö, till exempel drunkning och fall. Den absolut största orsaken till dödsfall bland vargarna i Skandinavien är illegal jakt eller andra typer av illegala metoder samt legal jakt, båda utförda av människan.

Bytesdjuren är tillgängliga i stor utsträckning i Skandinavien ändå dödas både tamdjur och hundar varje år av vargar. En följd av att stammen blir större och breder ut sig mer är att fler tamboskap och hundar dödas. Detta är antagligen den största orsaken till konflikten mellan människan och vargen. Hundar blir inte dödade av vargar enbart i Skandinavien, men här förekommer jakt med lösspringande hundar vilket inte är speciellt vanligt någon annanstans (Sand m.fl. 2008)

Historien bakom dagens vargstam i Skandinavien

Vargen var spridd över hela Skandinavien på 1800-talet och hade då kontinuerligt utbyte med den finsk/ryska populationen. Till följd av människans påtryckningar tvingades vargen dock allt högre upp i landet (Liberg, 2006). Under 1960-talet dog den ursprungliga vargstammen ut i Skandinavien, till stor del på grund av jakt. Fredningen av vargen utfärdades under mitten av detta årtionde i Sverige och år 1971 i Norge. Stammen återetablerades först under 1980 talet då ett finsk/ryskt vargpar fick

en kull på gränsen mellan svensk och norsk mark. Ungefär tio år senare invandrade ytterligare en varg från den finsk/ryska populationen och parade sig med en skandinavisk hona i Sverige. Dessa tre invandrande vargar utgör hela den genetiska basen till dagens vargstam fram till år 2008. Under sommaren 2008 fick en hane, även den från finsk/ryska populationen, valpar med en skandinavisk varghona i Sverige. Således har vargstammen från 1980-talet fram till idag vuxit från 3 individer till ca 207 (vintern 2008/2009). I medeltal har den skandinaviska populationen av varg haft en tillväxt på 15 procent sedan 1991/1992. Varje år har tillväxten skiftat och varit antingen positiv eller negativ. Under vintern 2007/2008 uppehöll sig ungefär 90 % av den skandinaviska vargpopulationen i Sverige eller på den norska gränsen. Det finns preliminära siffror från år 2008 som visar på 26 föryngringar totalt i Skandinavien, varav 23 i Sverige och gränsreviren mot Norge vilket är en kraftig ökning om man jämför med 2007 års 19 föryngringar. Förutom de tidigare nämnda invandrande vargarna har ytterligare åtta stycken invandrat till Skandinavien, dock har ingen av dem gett upphov till reproduktion. Utav dessa åtta vargar är fem av dem försvunna utan någon känd anledning (illegal jakt är en möjlig orsak) och tre är skjutna lagligt. De invandrare med störst sannolikhet att nå vår reproducerande svenska population är vargarna från Finland. Den finska populationen tenderar att öka i storlek vilket i sin tur ökar sannolikheten för naturlig invandring därifrån till Sverige (Naturvårdsverket⁴, 2009).

B. Problemet med små populationer

Alla små populationer stöter på problem just på grund av sin storlek. De främsta faktorerna som orsakar populationsminskning eller lokalt utdöende hos en liten population är förlust av genetisk variation, demografisk stokasticitet (slumpmässiga fluktuationer) och fluktuationer i miljön (konkurrens, predation, sjukdomar, födotillgång och katastrofer).

Faktorerna förklaras närmare nedan:

En viktig faktor för en arts överlevnad är den genetiska variationen vilken möjliggör en anpassningsbarhet till miljöförändringar. Beroende av vilka alleler eller kombinationer av alleler individer bär på varierar livskraftigheten i nya miljöförhållanden. Genetisk drift är en process som förekommer i alla populationer och innebär en slumpmässig förlust av genetisk variation. Den slumpmässiga förlusten orsakas av vilka individer som reproducerar sig i populationen och medför variationen i allelfrekvensen. En allel av låg frekvens inom en liten population har följaktligen stor sannolikhet att försvinna varje generation enbart beroende av slumpen. Den demografiska stokasticiteten innebär slumpmässig variation i överlevnad och reproduktion i små populationer. Det finns en skillnad mellan individer vad gäller antal avkommor som produceras. Vissa individer producerar ett stort antal avkommor, medan andra producerar färre, eller möjligen ingen alls. En stor population kan fortfarande behålla sin storlek även om det sker fluktuationer i födslar och dödsfall varje år. Populationer som är små är dock känsligare för dessa fluktuationer och har därför större problem att behålla en stabil populationsstorlek vid ett ogynnsamt år. Det är även svårt för en liten population att återhämta sig vid förlust av genetisk variation. Vilket ofta leder ofta till ännu större populationsminskning, som i sin tur leder till större genetisk förlust, och så vidare.

Om nära besläktade individer parar sig leder det till inavel som i sin tur kan leda till inavelsdepression. Detta yttrar sig hos avkomman till exempel genom färre antal, sämre överlevnadsförmåga, sterilitet och dålig reproduktionsförmåga. Problemen orsakade av

inavelsdepressionen har sannolikt sin förklaring i nedärvningen av skadliga recessiva alleler från båda föräldrarna.

Den effektiva populationsstorleken innefattar alla reproduktiva individer som bidrar till den genetiska variationen i populationen, inte den totala populationsstorleken. För att undvika förlust av genetisk variation och inavelsdepression kortsiktigt (mindre än 100 år) brukar 50-500 regeln tillämpas. Det innebär att den effektiva populationsstorleken (reproducerande individer i populationen) ej bör understiga den lägre siffran. För att populationen skall överleva på lång sikt med bibehållen evolutionär potential krävs en effektiv populationsstorlek om minst 500 individer. Förutsättningen för regeln är att sannolikheten för reproduktion är lika stor hos alla reproduktiva djur i populationen. I naturen finns det faktorer som kan minska sannolikheten för reproduktion hos vissa individer, till exempel dålig hälsa, liten kroppsstorlek eller oförmåga att hitta en partner av olika skäl. Således är den effektiva populationsstorleken oftast mycket mindre än den totala populationsstorleken.

Den så kallade Alle effekten innebär en interaktion mellan en populations storlek, täthet mellan individer och reproduktionshastighet. En innebörd av denna effekt är besvärlighet för individer att hitta en partner om populationsstorleken blir tillräckligt liten (Primack, 2008).

Den svenska vargpopulationen är liten

Problemet med att finna en partner har varit aktuellt för den skandinaviska vargen under 80- talet och början av 90-talet. Detta medförde en minskad tillväxthastighet i populationen. Under 90- talet gick dock tillväxten snabbare och i slutet av detta decennium var inte längre problemet aktuellt. Om ett djur i det reproducerande paret i en familjegrupp dödas kan strukturen i denna grupp förändras. En dödad hane eller hona ersätts ofta av en ny individ. En annan konsekvens när en hona dödas kan vara flera reproducerande honor i samma familjegrupp, eller ett splittrat revir. Det är inga problem att återuppbygga ett reproducerande par i en familjegrupp om det finns tillräckligt med vuxna individer. Däremot blir det problem i små populationer med låg täthet. Det är ogynnsamt för överlevnaden av valpar om någon förälder till valparna dör när de är små och inte klarar sig själva. I värsta fall dör alla valpar om inte den kvarvarande föräldern klarar av att bidra med tillräckligt mycket föda. Det har dock observerats bland annat i Skandinavien att ensammar vargar kan försörja sina valpar från och med början av sommaren (Sand m.fl. 1999).

C. Den skandinaviska vargstammens genetiska status

Den skandinaviska vargstammen kan ses som isolerad på grund av det låga genetiska utbytet med den finsk/ryska populationen. Alldeles för få invandrande vargar har fortplantat sig på svensk mark för att möjliggöra en stor genetisk variation i populationen. Den alltför låga genetiska variationen har lett till inavelsdepression. Ur genetisk synvinkel måste en isolerad population generellt ha en effektiv populationsstorlek på 500-5000 individer för att räknas som långsiktigt livskraftig (tusentals år). Om de skandinaviska vargarna ses som isolerade innebär det en storlek på tusentals individer. Denna storlek kan minskas betydligt om den svenska populationen istället för isolering har tillräckligt stort utbyte med en annan population av större storlek. Storleken hos en population har betydelse eftersom den (i alla populationer) slumpmässiga minskningen av genetiskt material måste utjämnas genom mutationer från nytt genetiskt material. Utgångspunkten för denna utjämning är att det i

stora populationer sker fler mutationer än i små populationer (läs mer i avsnittet ovan om problemen i små populationer).

Inavelsgraden anges med ett tal mellan 0 och 100 procent, helsyskon har inavelsgraden 25 procent. Den Skandinaviska vargstammens inavelsgrad är i genomsnitt 30 procent, vilket innebär att de är mer besläktade än helsyskon. Den högsta inavelsgraden som tillåts hos hundar (Svenska Kennelklubben) är 6,25 procent, vilket innebär kusinparning. Inavel kan leda till inavelsdepression vilket i Skandinavien inneburit minskad reproduktionsförmåga, ungefär en halvering av kullstorlek (jämfört med icke-inavlade vargar) samt ärftliga defekter och missbildningar. Om dagslägets låga invandringtakt fortsätter kommer den genetiska statusen med tiden försämrats ytterligare. Under en 100 års period med dagens situation vad gäller migration och storlek riskeras en 20 procentig förlust av redan existerande genetiska materialet från populationen. Det finns ett kriterium som nämns i denna rapport där högst en 5 procentig förlust av genetisk variation är rekommenderat på 100 år på kort sikt. Detta innebär att dagens situation är väldigt ogynnsam ur genetisk synpunkt (Naturvårdsverket⁴, 2009).

Som ett resultat av omfattande forskning finns det för den svenska vargen en nästan komplett så kallad stamtavla. Förutsättningarna för denna är fullständig kunskap om släktskap vargarna emellan, det vill säga från grundarna till populationen och framåt. Denna information är väldigt svår att erhålla från vilda djur, vilket gör dem svåra att kartlägga. Stamtavlan av varg i Sverige är den mest kompletta av vilda djur i världen, vilket har uppnåtts genom en kombination av olika fälldata och DNA-analyser (Sand m.fl. 2008).

För att den genetiska situationen hos vargen ska bli gynnsammare krävs invandring av nya individer. Vargarna har möjlighet att invandra från öst runt Bottenviken via Tornedalen eller över Kvarken (kortaste vattenvägen mellan Sverige och Finland) när isen lagt sig. Denna sträcka kan en varg avklara på några få timmar. Sedan krävs en vandring ner till den reproducerande delen av den skandinaviska populationen, en sträcka som tidigare observerats avklarad av varg bland annat i Skandinavien. Oavsett vilken vandringssväg vargen använder är det ungefär 800 km från vargpopulationen i Finland till den reproduktiva delen av den svenska populationen (Sand m.fl. 1999)

Rekommendationer från forskare angående genetik och flyttning/inplantering:

En del forskare anser det nuvarande genetiska läget som akut och åtgärder för att förbättra den genetiska statusen bör tillämpas snarast. De redogör inte för hur detta ska gå till rent praktiskt. Andra forskare anser att det högst får dröja 5 år innan den första naturliga invandringen når till den reproducerande delen av den svenska vargstammen. Om det inte invandrat ett minimum av två individer inom angiven tidsram krävs antingen en flytt av vargar inom landet (från norr till söder) eller aktiv inplantering av varg, främst från Finland. Hittills har en av två nödvändiga individer invandrat till Sverige. Om förstärkningen av genetiskt material till vargpopulationen är tillräcklig och säkras på lång sikt, spelar populationsstorleken mindre roll för inavelsnivån. Storlek och invandringsfrekvens spelar även en roll gällande den långsiktiga livskraftigheten (genetiska variationen) hos populationen, vilket måste tas i hänsyn i förvaltningen av vargen.

Om 90 procent av den genetiska variationen bevaras under 100 år, vilket är 5 procent lägre än vad bevarandebiologer rekommenderar, kan den effektiva populationsstorleken bestå av 50 vargar. För

denna sänkta nivå krävs även en invandring på två individer vart femte år. Detta leder till en total populationsstorlek på mellan 170-200 djur. Om behovet anses föreligga kan bevarandenivån ökas med tiden (Naturvårdsverket⁴, 2009).

Del 2- Den licensierade vargjakten

A. Inför Jakten

Olika jaktstrategier

Innan jakten startade framtogs olika jaktstrategier av forskare vilka förklaras nedan. Dessa strategier förklaras var för sig med fördelar och nackdelar både vad gäller att uppfylla målet om minst 20 föryngringar med högst 210 individer samt konsekvenser för vargens biologi och en del sociala aspekter. Gemensamt för de framtagna jaktstrategierna är att de ska bedrivas som avlysningsjakt (se Jaktbeslutets utformning), detta avsnitt uppger även den slutligen tillämpade jaktstrategin för år 2010.

Vargarna har indelats i tre olika kategorier av djur:

- Första kategorien innefattar alla reproduktiva djur: vuxna vargar som fått valpar ett visst år, vargar i par som ännu inte fått valpar eller vargar i par som inte fått valpar ett visst år.
- Andra kategorin innefattar ensamlevande vargar, de kan antingen vara etablerade i ett revir eller vara på utvandring.
- Tredje kategorin innefattar: djur under ett års ålder i föräldrareviret samt vuxna djur som stannat kvar i föräldrareviret men inte reproducerat sig. Samlat kallas djuren i den tredje kategorin för valpar.

Slumpmässig avskjutning

En kvot på antalet djur tillåtna för jakt utdelas för varje län eller region, djuren får fällas oavsett kön och ålder. Antagligen innebär detta att de fällda djuren fördelas sig jämnt i de tidigare angivna kategorierna. Om fördelningen inte blir jämn kommer resultatet av denna strategi likna någon av nedan beskrivna strategier.

Fördelar: Inga speciella djur, kategorier av djur eller gränser för jaktområden anges. Detta betyder att strategin kommer ses som rättvis och leder till störst acceptans av människor. Med denna strategi fälls med största sannolikhet de oskygga individerna framför de skyggare. När jakten sprids över större områden kan det även leda till en generell större skygghet hos vargen.

Nackdelar: Denna strategi hjälper inte i arbetet att förstärka stammens genetiska status eller borttagning av vargar som orsakar problem.

Övrigt: Inventeringsarbetet kommer eventuellt att försvåras eftersom revir kommer utsättas på olika sätt och därför till exempel splittras, upphöra eller nybildas. Risken finns att valpar blir ensamma när deras föräldrar fälls, inventeringsarbetet kan då försvåras om valparna lämnar reviret under spårningssäsongen. Detta leder till problem när jaktens effekter utvärderas och nästa års uttag ur vargstammen beräknas.

Jakt på enbart ensamma djur

Inga reproduktiva djur fälls vilket innebär att fler djur måste fällas för att få en stabilisering av stammen. Jakten måste begränsas till revir utan kända parlevande vargar och flockar.

Fördelar: Det finns ingen risk att några valpar blir föräldralösa.

Nackdelar: Svårt att avgränsa områden för jakt, kan bara ske i vissa delar av län med hög täthet av varg. Jägare eller lokalbefolkning som befinner sig i områden med fasta revir kan uppleva detta som orättvist. Vid jakt med början tidigt på hösten försvåras avgränsningen av jaktområdet eftersom fullständig kunskap om revirens utbredning saknas. Det kan även bli svårt att fälla alla djur i den tilldelade kvoten eftersom ensamma djur antagligen är mest svårjagade. Med denna strategi undantas de vargtätaste områdena vilket motverkar en utspridning av stammen.

Uttag av hela flockar

Flockar utses för avskjutning innan jakten startar. Stragetin kan användas som försök att få bort vargar från områden med lång tid av vargförekomst. Detta kräver att de reproduktiva djuren fälls.

Fördelar: Obefintligt risk för överskjutning, finns dock risk för underskjutning. Jakten kan inriktas på speciella flockar eller individer med till exempel sämre genetisk status, individer/flockar som orsakar problem eller områden med långtida vargförekomst.

Nackdelar: Strategin kan upplevas som orättvis och myndighetsstyrd eftersom den begränsas till vissa områden. Risken finns att avskjutningen av alla individer i en flock misslyckas eller att det lediga reviret snabbt hävdas av ett annat vargpar. Möjligheten är inte heller lika stor att skapa skygga vargar som vid slumpmässig jakt.

Övrigt: För att strategin ska uppfylla kvoten, vara mer rättvis och skapa skygga vargar kan den kompletteras med slumpmässig jakt i resterande områden i länet aktuellt för jakt.

Jakt på enbart reproduktiva djur (A)

Det totala antalet djur för jakt blir minst av alla beskrivna strategier, men fällningar av enbart reproduktiva djur blir störst. Forskarna avråder från denna strategi på grund av den svårhanterliga känsligheten för avvikelser i det tillåtna antalet jaktbara djur. Strategin medför även störst sannolikhet för föräldralösa vargar än andra strategier.

Jakt på revirmarkerande par utan valpar (B)

Detta är en variant av föregående beskrivna strategi och begränsar jakten till par som är revirhävdande men ännu inte valpat. Med denna strategi kan fler djur skjutas jämfört med den föregående. Till följd av att identifieringen av valplösa par är tidskrävande finns risk för underskjutning på grund av tidsbrist.

För att öka sannolikheten för en lyckad jakt kan denna strategi kombineras med jakt på enbart ensamma djur. Detta innebär att jaktområdet utökas och möjligheten att undvika fällning av föräldradjur till beroende valpar. För övrigt har denna strategi samma nackdelar som strategin för jakt på enbart ensamma djur (Naturvårdsverket³, 2009).

Vilka vargar borde man undvika att skjuta för att nå målen för jakten?

Eftersom den nya vargpolitiken bland annat ämnar förbättra den genetiska statusen hos vargen, är

det viktigt att genetiskt värdefulla individer undantas från jakten. Följaktligen borde revir hysande invandrad varg i det reproducerande paret undantas från jakten. Det finns även stort genetiskt värde i revir med första avkomman från en invandrad varg. Enligt preliminära beräkningar från de flesta aktiva reviren är släktskapskoefficienterna hos vargarna mellan 23 och 32 procent. Sålunda finns små skillnader mellan reviren vad gäller genetiskt värde. Vid utformningen av jaktbeslutet borde således reviren med invandrade individer och deras första avkomma undantas från jakt. Dessa genetiskt värdefulla individer är viktiga att undanta från jakt just nu, men om den genetiska statusen förbättras i framtiden i och med ökad invandring kan även jakt tillåtas på dessa individer (Naturvårdsverket₃, 2009).

Problemvargar

Vargen kan potentiellt orsaka skador för människan i form av predation på tamboskap, exempelvis får. Därför är förebyggande åtgärder som till exempel stängsling av fårhagar en viktig metod för att öka acceptansen för vargen. För att kunna värdera skador orsakade av olika vargrevir måste både omfattningen, frekvensen och tillämpningen av förebyggande åtgärder undersökas för att minska/undvika skador. Det är ingen gynnsam situation med vargrevir i områden med hög täthet av tamboskap då kostnaden för stängsling blir mycket stor. Under dessa förutsättningar kan det vara lämpligt att prioritera detta revir för jakt framför något där ett förebyggande arbete kostar mindre (Naturvårdsverket₃, 2009).

Hur högt ska jakttrycket vara?

Tillväxttakten är hög och dödligheten låg hos en vargstam med god tillgång på bytesdjur samt inte utsätts för jakt. Vargarna i Skandinavien har god tillgång på bytesdjur, det som dock begränsar stammens tillväxt är jakt, sjukdomar och dålig genetisk variation (Sand m.fl. 2008)

Vid uppskattning av jaktuttaget för att nå en viss storlek på stammen krävs främst kunskap om tillväxttakten. Mellan 1999 och 2009 har tillväxttakten sett olika ut i populationen, under perioden 1999-2004 och 2004-2009 var den årligen 7 procent respektive 19 procent. Forskarna är idag inte eniga om vilket av dessa värden som bäst stämmer överrens med dagens situation. Vissa tycker att det finns en trend mot en ökande tillväxt även om den inte är statistiskt säkerställd. Detta eftersom populationen på senare tid har ökat samt att det enligt statistiken sker en stabilisering kring det sanna värdet (tillväxttakten) vid större populationsstorlekar. De nämns även en minskad dödlighet hos vargar med radiomärkning vilket kan bidra till en ökad tillväxt. Andra forskare vill ange det mindre tillväxttalet som det sanna av försiktighet, men anger inte vilken tillväxttakt som är mest sannolik.

Det användes fyra olika modeller i beräkningen av antalet avskjutningar för nivån 210 individer och 20 föryngringar per år. Modellerna anpassades till tillväxttakten och därför ingår skyddsjakten i bakgrundsdödligheten. Antalet vargar som kan fällas med skydds jakt ingår således inte i dessa beräkningar. Som mest fanns det 188- 226 vargar i Sverige och gränsreviren mot Norge enligt inventeringen 2008/2009. Medelvärdet 207 från detta intervall och målet om högst 210 djur vintern 2010 har använts i modellerna. Vid beräkningarna med dessa modeller har två tillväxttakter använts, den ena från hela perioden 1999- 2009: 13 procent och den andra för sista halvan av perioden: 19 procent. Ett undantag är den sista av de fyra modellerna som använder tillväxttakter som beräknas

utifrån inventeringsresultaten från de båda halvorna av 10-års perioden. Dessa modeller har utgått från en slumpmässig jakt, inga kategorier av djur har valts.

Chansen är inte stor att lyckas hålla vargstammen i ett så smalt intervall som 200-210 djur (20 vargkullar motsvarar ungefär 200 djur) på grund av osäkerheter och slumpfaktorer i systemet. Det måste bestämmas vad som är viktigast att uppnå, antingen är det att inte understiga målet eller att det inte överskrids. Modellerna gav tillsammans ett intervall på 23-41 djur. Om största vikt läggs på att inte överskrida målet om 210 djur kan 41 djur fällas, men risken ökar då att målet om 20 föryngringar underskrids. Om det å andra sidan anses vara mer betydelsefullt att inte underskrida målet om 210 vargar borde istället 23 djur fällas, men risken blir då större för underskjutning. Man måste avgöra vilket mål som är av störst betydelse eftersom sannolikheten inte kan maximeras för att uppfylla båda målen samtidigt. Uttaget av varg kan anpassas till varje år så justering kan ske ifall målet om ett visst antal individer året innan inte uppnåtts. För att lyckas med detta krävs exakthet i inventering av antalet individer samt förbättring av förvaltningen om den inte fungerar önskvärt (Naturvårdsverket₃, 2009).

B. Legaliseringen av jakten

Innan jaktstarten

För att berörda parter skulle ha möjlighet att komma med synpunkter angående den licensierade jakten höll Naturvårdsverket i två samrådsmöten under november 2009. Parterna som deltog var bland annat representanter från det nationella rådet för rovdjurfrågor (Naturvårdsverket), länsstyrelser och jägarförbunden.

Juridiska förutsättningar för licensjakt på varg

Vargen ingår i Rådets Art- och habitatdirektiv som tillkom 1992 med syfte att bevara den biologiska mångfalden och får därför inte avsiktligt dödas. För att möjliggöra en licensierad vargjakt krävdes undantag från villkoren enligt artikel 16 i Art- och Habitatdirektivet. Villkoren innebar att den ogynnsamma bevarandestatusen hos populationen inte fick försämrats samt att återställningen av en gynnsam bevarandestatus inte skulle försvåras (Naturvårdsverket₂, 2009).

Beslutet om jakten har stöd av 23 d och 24 d §§ jaktförordningen och skyddsreglerna i artikel 12 samt regler för undantag för jakt i artikel 16, Art- och Habitatdirektivet. Detta beslut ska vara giltigt utan hinder att det överklagas enligt naturvårdsverket med stöd av 59 § jaktförordningen.

Paragraferna 23 d respektive 24 d Jaktförordningen (1987:905) lyder:

” Om det finns förutsättningar enligt 23 c § och något annat inte följer av 24 a §, får Naturvårdsverket besluta om licensjakt efter björn, varg, järv och lo. Förordning (2009:1265)”

” I ett beslut om jakt enligt 23 b och 23 d §§ får beslutande myndighet bestämma hur man ska förfara med ett dödat djur. Naturvårdsverket får meddela föreskrifter eller beslut i det enskilda fallet om hur man ska förfara med dödade djur. Om inte myndigheten beslutat något annat får djuret behållas av jakträttshavaren.

När beslut om jakt meddelas enligt 23 b och 23 d §§ får myndigheten även medge undantag från 31 § första stycket jaktlagen (1987:259) och, när det gäller skyddsjakt, också medge att jakten bedrivs på annans jaktområde. Förordning (2009:1265)”

För att det ska vara möjligt att uppfylla 23 c § jaktförordningen nedan måste speciella villkor för jakten uppfyllas. Om dessa villkor inte uppfylls följs inte 3 § jaktlagen då aktualiseras jaktbrott eller grovt jaktbrott enligt 43 och 44 §§ jaktlagen. Även den som anses varit oaktsam kan dömas för jaktbrott.

Enligt 23 c § Jaktförordning (1987:905) gäller:

”Förutsättningen för att licensjakt efter björn, varg, järv och lo ska kunna tillåtas är att det inte finns någon annan lämplig lösning och att jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Jakten måste dessutom vara lämplig med hänsyn till stammarnas storlek och sammansättning samt ske selektivt och under strängt kontrollerade förhållanden. Förordning (2009:1265)”

Enligt 3, 43 och 44 §§ Jaktlag (1987:259) gäller följande i angiven ordningsföljd:

*”Viltet är fredat och får jagas endast om detta följer av denna lag eller av föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen. När viltet är fredat, gäller fredningen också dess ägg och bon.
Detta gäller även inom Sveriges ekonomiska zon. Lag (1994:1820)”*

”För jaktbrott döms till böter eller fängelse i högst ett år den som

- 1. med uppsåt eller av grov oaktsamhet olovligen jagar på annans jaktområde eller där tillägnar sig vilt eller vid jakt som sker med stöd av licens bryter mot en för jakten väsentlig bestämmelse i licensen,*
- 2. med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot 3 § eller 31 § första stycket eller mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 29 § 1 eller 30 § första stycket eller*
- 3. med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 32 § eller mot en föreskrift som meddelats med stöd av 25 eller 29 a §. Lag (2001:163)”*

”Om ett jaktbrott är att anse som grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömandet av om brottet är grovt skall särskilt beaktas

- 1. om det avsåg ett hotat, sällsynt eller annars särskilt skyddsvärt vilt,*
- 2. om det har utförts vanemässigt eller i större omfattning,*
- 3. om det utförts med otillåten hjälp av ett motordrivet fortkaffningsmedel eller någon annan motordriven anordning,*
- 4. om det utförts med en särskilt plågsam jaktmetod. Lag (2001:163)”*

Övriga bestämmelser

Naturvårdsverket har medgett undantag från 49 § jaktförordningen vad gäller anmälningsplikt till jaktkortsregistret av personer som avser bedriva licensjakt på varg. Gällande är att endast jaktledaren måste anmäla sig till jaktkortsregistret för licensjakten på varg.

Vapnen tillåtna för jakt anges i ”14 till 16 §§ i Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd om jakt och statens vilt (NFS 2002:18)”. Det är inte tillåtet att använda fångstredskap eller åtel.

Motordrivet fordon tillåts i sökandet efter vargspår på det befintliga vägnätet (undantag enligt 24 d § jaktlagen och 31 § 2 st jaktlagen om jakt från motordrivet fordon). Det befintliga vägnätet hittas i skala 1:50 000 hos lantmäteriet. Det är inte tillåtet att använda det motordrivna fordonet för att från det skjuta, spåra, förfölja eller genskjuta djuret. Det är inte heller tillåtet att använda motorfordonet för att hindra vargens flykt från jakten eller att minska vargens uppmärksamhet gentemot jägaren.

Jakträttshavaren har rätt till vargens skinn under förutsättningarna att den flådda kroppen med huvud lämnats till länsstyrelsens besiktningsman eller inkommit till SVA högst 5 dagar efter fällning samt att övriga villkor i beslut om licensjakt har uppfyllts. Om jaktledaren eller jakträttshavaren

vägrar överlämna hela kroppen, visa djurets fallplats, fallplatsen inte hittas eller kroppen inte hittas så tillfaller hela djuret eller värdet av detsamma staten (Naturvårdsverket₂, 2009).

Jaktbeslutets utformning

Totalt tilläts jakt på 27 djur, jakttiden sträckte sig mellan 2 januari till 15 februari 2010. En avlysning av jakten skulle ske antingen då det totala antalet djur fällts inom län, delar av län som berörs av jakten eller när jakttiden tog slut. I jakten användes en slumpmässig avskjutning där jakten kunde bedrivas på alla individer (oberoende av kön och ålder) i de län som blev aktuella utom reviren där det fanns invandrande djur eller deras avkomma (Naturvårdsverket₂, 2009). Förutom den licensierade jakten tilläts även skydds jakt på högst 12 vargar vilka delegeras till länsstyrelserna i följande län: Västra Götaland, Värmland, Örebro, Dalarna och Gävleborg. (Naturvårdsverket_e, 2010)

När Naturvårdsverket beslutade om uttaget av vargar togs det hänsyn till forskningsresultat, intresseorganisationer och enskilda. Det har även tagits hänsyn till antalet djur som sköts på grund av skydds jakt från 1 mars till 15 december, 2009 samt uppskattning på uttaget för skydds jakt från den 16 december till 28 februari, 2010.

Tabell 1: Visar län och jaktområde tillåtna för jakt, samt tilldelad kvot djur i respektive län.

Län	Jaktområde	Områden undantagna från jakt	Antal djur
Dalarna	Hela länet	-	9
Gävleborg	Hela länet	Delar av kommunerna Ljusdal, Ovanåker och Bollnäs ¹	3
Västra Götaland	Strömstad, Tanum, Dals-Ed, Bengtsfors, Åmål, Munkedal, Färgelanda, Mellerud, Uddevalla, Stenungsund, Kungälv samt delar kommuner belägna norr och väster om Göta älv ²	-	3
Värmland	Hela länet	-	9
Örebro	Hela länet	-	3 ³

¹Markerat på karta i beslutet om licensjakt på varg 2010.

²Kommuner väster respektive norr om Göta älv: Lilla Edet, Trollhättan och Vänersborg.

³Minst ett djur ska fällas i området angivet på kartan i beslutet om licensjakt på varg 2010.

Källa: Data till tabell hämtat från beslutet om licensjakt på varg 2010 (Naturvårdsverket₂, 2009).

Tabell 2: Visar antalet djur som fälldes vilka datum samt datum för avlysning i respektive län.

Län	Datum då vargarna fälldes	Antal vargar som fälldes resp. datum	Avlysningsdatum för resp. län
Dalarna	2 Jan	9	2 Jan*
	4 Jan	1	
Gävleborg	3 Jan	1	5 Jan
	5 Jan	2	
Västra Götaland	2 Jan	1	3 Jan
	3 Jan	2	
Värmland	2 Jan	8	4 Jan
	4 Jan	1	
Örebro	2 Jan	2	28 Jan
	28 Jan	1	

**Kommentar: Totalt sköts 28 vargar, vilket betyder en överskjutning gällande Dalarnas län. Här avlystes jakten den 2 Januari, dock eftersöktes en skadeskjuten varg och avlivades den 4 januari (Naturvårdsverket, 2010).*

Källa: Data till tabell hämtat från SVA's hemsida, Vargjakt.

Jaktens utförande

Krav på jägare för jakt på varg

- Jakträtt omfattande varg i områden tillåtna för vargjakt.
- Jaktledare utsedd inför varje jakttillfälle (vid ensamjakt är du själv jaktledare).

Jaktledarens ansvar

- Förmedla information mellan myndighet och jägare.
- Varje timme ta reda på återstående antal djur av tilldelad kvot.
- Rapportera fällning/påskjutning av varg till myndighet omgående, senast inom 1 timme.
- Jakt får inte fortgå efter fällning innan kontrollering av återstående kvot utförts.
- Initiera eftersök av påskjuten varg, måste fortgå tills djuret återfinns eller förklaras oskadad.
- Eftersöket redovisas till länsstyrelsens besiktningsman
- Skottplatsen ska inspekteras av besiktningsman inom ett dygn.
- Skriva fältprotokoll tillsammans med skytten och besiktningsmannen angående händelserna efter skott.

Övrigt

- Ett påskjutet djur som under eftersöket återfinns skadat ska avlivas.
- Beslutet om avräkning av djuret ligger hos länsstyrelsen i det aktuella länet, ett oskadat djur avräknas inte (Naturvårdsverket₂, 2010).

Rekommendationer i jakten

Jägare är ombedda av naturvårdsverket att om möjligt undvika fällning av vargar med radiosändare. De länsstyrelser som har tilldelad jakt och SLU ombeds att stänga av all teknik som visar vart de sändarförsedda vargarna befinner sig. Detta gäller alla vargar utom de som befinner sig i områden undantagna från jakt (Galvenreviret). Om det visar sig att vargar från Galvenreviret befinner sig i områden tillåtna för jakt får dessa områden inte jagas förrän dessa individer avvikit.

För att underlätta inventeringen som ligger till grund för kommande års vargjakt ombeds jaktledarna att rapportera observationer av vargflockar eller par till länsstyrelsen i det aktuella länet (Naturvårdsverket₂, 2010).

Hur går jakten till rent praktiskt?

Det finns olika sätt att jaga varg, den mest använda är dock spårningsjakten. Strategin går ut på att få vargen i rörelse genom att en eller två jägare försiktigt rör sig på dess spår. Runt området sitter fler jägare på vakt och väntar på att få syn på vargen, en förutsättning för denna jakt är snö. Det som utmärker vargjakt är det inte kan användas lösspringande hundar då dessa kan skadas eller dödas. Eftersom vargar är ett djur som rör sig över stora områden krävs en omfattande jaktsamordning (Svenska Jägareförbundet, 2009).

C. Efter jakten

Resultat från SVA av de skjutna vargarna

Efter jakten undersöktes de individer som skjutits och de preliminära resultaten från SVA visar att samtliga vargar har normalt hull och maginnehåll samt få skador, missbildningar och sjukliga förändringar (SVA, 2010).

Vilka var de skjutna vargarna?

Det har varit lyckade resultat gällande genetiska analyser av samtliga vargar, utom den som sköts i Hasselforsreviret i Örebro län. Analyserna visar inte på någon förekomst av okända individer härstammande från den finsk/ryska populationen. Även frånvaron av avkomma från första generationen av invandrande vargar som reproducerat sig mellan 2008 och 2009 kan konstateras.

Av de skjutna vargarna var nio födda år 2009 (valpar) från åtta olika revir. Det finns fem säkerställda föräldradjur och tre som inte är säkerställda. Vargarna som inte var valpar var vandringsvargar, ungdjur i revir eller revirhävdande par. När all inventeringsdata har summerats kan det även visa på ensam stationär varg bland de som skjutits (Naturvårdsverket, 2010).

Tabell 3: Hur många skott träffade vargarna?

Antal vargar	Antal skott	Kommentar
11	1	-
7	2	Träff av vitala organ* med två skott hos tre djur och ett skott hos resterande djur.
8	3	Träff av vitala organ med två skott hos fyra djur och ett skott hos resterande djur.
1	4	Träff av vitala organ med två skott.

*Vitala organ= Centrala nervsystemet, hjärta, lungor och stora blodkärl.

Källa: SVA's hemsida: Preliminära resultat vargundersökningar.

D. Jakten EU-anmäldes

Den svenska vargjakten anmäldes till EU-kommissionen av Svenska Rovdjursföreningen, Världsnaturfonden WWF, Naturskyddsföreningen och Djurskyddet i Sverige. Enligt anmälarna har Sverige brutit mot reglerna i Art- och Habitatdirektivet. Bland annat tycker de att jakten strider mot de förutsättningar angivna i direktivet.

Enligt artikeln tycker generalsekreteraren Ann Dahlerus i Svenska Rovdjursföreningen att acceptansen för vargen är större i Sverige än Naturvårdsverkets beslut angivit. Hon anger även att sambandet mellan acceptansen av varg och licensjakten inte är styrkt i grupper som önskvärt ska nås

och därför är tvivelaktigt. Det finns inte heller något styrkt samband mellan acceptans för flytt/inplantering av varg och licensjakt vad gäller förbättring av den genetiska statusen.

Anmälarna anger att vargstammen fortfarande är "liten, instabil och sårbar" och därför försämras vägen för en gynnsam bevarandestatus för vargen. De tycker även att själva jakten inte var "begränsad och selektiv" som anges i artikel 16 från Art- och Habitatdirektivet. Eftersom det användes en avskjutning då individer fick skjutas oberoende av kön och ålder var det inte "strängt kontrollerade förhållanden".

Vidare uttalanden av Ann Dahlerus i artikeln anger att: "Sveriges licensjakt på varg är ett uppenbart missbruk av den flexibilitet som EU-kommissionen vid några tillfällen medgivit för tillämpning av undantaget inom EU, men som ännu inte prövats av EG-domstolen".

Anmälarna anger även att beslutet om att inte tillåta etableringar av varg i renskötselområdet försvårar förutsättningarna för en enligt direktivet gynnsam bevarandestatus (Kontio, 2010)

Del 3- Flyttning/ Inplantering av varg

A. Ny varg till Sverige

Som tidigare förklarats har invandringen av varg till Sverige varit alldeles för liten och/eller har det försvunnit individer på vägen. Därför måste något göras för att få in nytt genetiskt material, antingen genom ökad naturlig invandring, flyttning av varg inom landet eller inplantering (Naturvårdsverket⁴, 2009)

Hur långt har planeringen kommit i dagsläget?

Det planeras för antingen åtgärder för att skydda vargarnas invandring från Finland till Skandinavien på naturlig väg och/eller flytta in vargar aktivt från Finland. Aspekter som kräver betänkande handlar om vart det är mest fördelaktigt för vargen att bli släppt samt lämplighet ur befolkningssynpunkt. För att en flyttning av varg ska accepteras och göra människor ur olika intressegrupper nöjda krävs bra diskussioner med de inblandade så alla åsikter kommer fram och bearbetas.

Planeringprocessen är indelad i tre delar. Den första delen handlar om förberedelser inför själva flytten med till exempel att införa nya riktlinjer. Andra delen är den praktiska delen av själva flytten, den sista delen handlar om att utvärdera konsekvenser av själva flytten.

En projektgrupp är sammansatt för att förbereda vargflytten, denna hade sitt första möte innan uppdraget från regeringen kom. Den 21 april ägde ett andra möte rum angående åsikter gällande detta uppdrag. Nästa steg var ett seminarium angående forskning som hölls i maj. Uppdraget ska sedan redovisas den sista oktober år 2010 (Naturvårdsverket⁶, 2010).

Hur flyttas vargen?

En varg måste sövas för att kunna flyttas, detta kan endast ske från helikopter med bedövningsvapen. För att metoden ska lyckas krävs rätt kvalitet på snön med synliga djurspår samt ytor med gles vegetation där helikoptern kan landa. Det finns alltså inte alltid möjlighet att söva en varg som upptäcks invandra till Skandinavien med tanke på dessa förutsättningar. Det är även fördelaktigt om vargen flyttas så tidigt som möjligt under vintern då chansen för parbildning och

parning under samma år ökar. För att effektivare upptäcka nya invandrande vargar måste spårningsarbetet ske mer intensivt i renskötselområdet. Man måste arbeta hårt för att få DNA-prover från djuret som sedan analyseras och används för att underlätta arbetet med fångsten av djuret. Risken finns att invandrande vargar eller vargar man väljer att inplantera till Skandinavien bär på parasiter eller smittämnen som borde behandlas (Naturvårdsverket₃, 2009).

Hur och vart släpps vargen?

Vargar har aldrig förut flyttats och släppts till områden med redan befintliga revir. Forskarna tror att ungvargar som utvandrar och samtidigt flyttas antagligen kommer bete sig som andra ungvargar som utvandrar men inte flyttas. Det har observerats utvandrande vargar som antingen slagit sig ner i det redan befintliga utbredningsområdets lediga ytor eller söder om detta. I rapporten har det utretts två sätt att släppa en flyttad varg, antingen genom att bara släppa ut den eller låta den vänjas vid omgivningarna genom placering i hägn en tid. Den metod som har mest fördelar är den första, så kallat "hårt släpp". Vid detta direktsläpp kan ingen styra var vargen väljer att etablera sig, vilket kommer ha en större acceptans än om myndigheter utser platsen för vargen. Det som kan påverkas är tidpunkten och platsen för släppet för att minimera risken för attacker från andra vargar.

Vargen släpps antingen inom eller utanför det befintliga utbredningsområdet. Det borde dock undvikas ett släpp norr om dagens utbredningsområde då risken för etablering i renskötselområdet är överhängande. Vargen borde inte heller släppas inom utbredningsområdet nära redan revirhävande vargpar då den kan angripas. En bättre lösning är att släppa djuret i ett område med en ensam varg av motsatt kön då chansen finns att den etablerar sig där.

Eftersom det i alla lämpliga områden för varg finns god tillgång på vilda bytesdjur behöver detta inte vara en faktor för hänsyn när platsen ska bestämmas. Det finns heller ingen säkerhet att vargen stannar på platsen där den släpps, möjligtvis borde områden som har en ovanligt dålig tillgänglighet på vilda bytesdjur undvikas (Naturvårdsverket₃, 2009).

Att tänka på

Det är inte säkert att det accepteras att myndigheter väljer utsläppsplatsen. Därför borde djuret släppas inuti, i utkanten av utbredningsområdet eller i luckor mellan de redan etablerade reviren. Det aktuella området för släppet borde vara tillräckligt stor så djuret hinner bekanta sig med omgivningarna utan att den angrips av revirhävande vargar, men behöver inte vara i storlek med ett helt revir. Det kan även vara aktuellt att ta hänsyn till tätheten av lokalbefolkningen och eventuella besättningar av till exempel får och andra tamboskap som potentiellt kan angripas.

Om vargarna som flyttas radiomärks underlättas arbetet med bevakningen av dem och det blir lättare att se om flyttningen lyckas. Problemet är att lokalbefolkningen kan uppfatta dessa vargar som tillhörande myndigheterna vilket kommer leda till låg acceptans. Önskvärt vore att radiomärkningarna i form av halsband färgas för effektiv urskiljning i fält gentemot andra vargar försedda med ofärgade halsband.

Sjukdomar och parasiter: Invandrande vargar kan potentiellt bära på både sjukdomar och parasiter som skulle vara ogynnsamt för vår svenska population. Följaktligen vore det önskvärt med behandling mot olika parasiter innan utsläppningen av individerna äger rum. Förekomsten av bland annat följande parasiter är möjlig: Hundens dvärgbandmask, rävens dvärgbandmask och skabb. Den

förstnämnda parasiten har förr i tiden funnits i Sverige, den andra kan möjligen förekomma i Ryssland. Den värst tänkbara sjukdomen som kan införas till Sverige är rabies. Det finns inga synliga tecken på en individ som nyss smittats av rabies. I Finland finns varken en regelbunden närvaro av rabies eller någon dokumentation av någon rabiesmittad varg. Därför anses det tillräckligt med en noggrann uppföljning av inplanterade individer under hela inkubationstiden för rabies, det vill säga 4 månader. Sedan kan djuret antingen sjuk- eller friskförklaras (Naturvårdsverket₃, 2009).

Vad innebär ökad naturlig invandring, flyttning inom landet respektive inplantering av varg?

Naturlig invandring innebär den spontana invandringen av utländska vargar. Det är ingen som vet hur stor denna invandring i framtiden kan tänkas bli. I nuläget tenderar dock den finska vargstammen att öka, vilket i sin tur ökar sannolikheten för invandring till Sverige. Utöver att invänta denna invandring finns möjligheten att underlätta den genom att skapa en skyddad korridor av något slag längs norrlandskusten. Det är väldigt viktigt med ett verkningsfullt skydd av invandrande vargar för att de ska lyckas med sin vandring ner till den reproducerande svenska stammen.

Flyttning av vargar inom landet innebär att vargar som endast uppehåller sig i de norra delarna av landet, aktivt flyttas söderut så de kan ingå i reproduktionen.

Inplantering av varg innebär att utländska vargar (förslagsvis från Finland) flyttas in till Sverige. Antingen inplanteras vuxna vargar eller valpar, varav valpar kan inplanteras till redan befintliga familjegrupper.

Den mest accepterade lösningen:

Antagligen skulle åtgärder för att underlätta den naturliga invandringen mötas med störst acceptans i samhället. Således borde underlättningen av den naturliga invandringen tillämpas framför de andra alternativen. Denna metod kommer dock medföra skador på rennäringen och måste därför utredas noggrant (Naturvårdsverket₄, 2009).

Del 4- Åsikter om jakten i efterhand

A. Vad tyckte olika intressegrupper?

Nedan återges valda delar ur seminariet "Erfarenheter från vargjakten" samordnat av Rovdjurscentret De 5 stora och Skansen.

Länsstyrelser

Gävleborg: Nödvärdigt med bättre information angående hur länsstyrelsen skulle sköta sitt arbete. Det var till exempel otydlighet angående användningen av motordrivna fordon (vilket ledde till missförstånd) i jakten och det önskas tydligare regler till framtida beslut om vargjakt. En annan förbättring gäller själva skyttet vilket inte var tillfredsställande. Förklaringen till den dåliga kvaliteten är vintervädret som ledde till kroppslig stelhet, att vargen är ett besvärligt djur att jaga samt stressfaktorn på grund av rivalitet mellan jaktlagen. Jaktbeslutet togs fram med stor tidsbrist vilket ledde till ofullständig diskussion vad gäller jakten länsstyrelserna sinsemellan. Ytterligare ett bekymmer låg i bland annat medias utnyttjande av information om jaktens fortskridande via rapporttelefonen.

Värmland: Media använde rapporttelefonen vilket var ett problem. Länsstyrelsen i Värmland hoppas att jakten ger kunskap som kan användas kommande tid och att den illegala jakten ska minska i samband med den licensierade jakten.

Örebro: Det fanns även i Örebro bekymmer med missbruk av rapporttelefonen av media. Skyttet var inte heller här av bästa kvalitet, således borde det till nästa jakt finnas möjlighet för jägare att träna upp sin skjutförmåga. Andra saker som lyfts fram som förbättringar är nyttjandet av en mediastrategi samt användning av jakten som en källa till kunskapsspridande om vargen.

Svenska Jägareförbundet

Av 12000 registrerade jägare deltog ungefär 30- 45 % av dem aktivt i jakten. Jägareförbundet menar att en överskjutning visar att jägarna är måna om att jakten gått till på ett tillfredsställande sätt. De vill även öka acceptansen för inplanteringen av nya individer till landet. Det finns ett sms-system tillämpat under jakten på lo, vilket även rekommenderas till framtida jakt på varg. Även från jägareförbundet lyfts den dåliga kvaliteten på skyttet fram på grund av tidigare beskrivna faktorer. Andra faktorer som kan ha påverkat skyttet är respektlöshet från jägarnas sida och grupstryck. Olyckligtvis utsattes många jägare för hot, detta måste hanteras för att förvaltningen av denna kontroversiella art ska fungera, alla parter måste tänka sig för.

Rovdjursföreningen, WWF, SNF: För att dagens vargstam ska nå en gynnsam bevarandestatus krävs en större populationsstorlek. Representanten anger att jakten borde varit mer inriktad på problemorsakande individer istället för slumpmässig. Den angivna strikta kontrollen efterlevdes inte på grund av det stora antalet påskjutningar av varg. Positivt är att jakten inte åsamkade så stor skada som fruktades innan den startade. Det anses bli problematiskt för jägareförbunden bland andra att skapa en acceptans för utsättning av nya vargar. Ett annat problem är att jakten kanske inte ökade acceptansen för vargen, vilket var ett av andra syften med jakten. Det utreds i nuläget tre jaktbrott vilket visar att det inte ännu finns någon bekräftad nedgång av den illegala jakten på grund av den licensierade jakten.

En flyttning av varg från de nora delarna i landet och söderut komplicerar ansträngningen med att nå en gynnsam bevarandestatus. Detta på grund av att den naturliga anknytningen mellan populationerna då är obefintlig. Det bästa sättet att förbättra vargens genetiska status enligt representanten för dessa organisationer är att inplantera valpar till redan använda lyor eftersom det leder till störst acceptans. Jakten borde även riktas till problemorsakande individer. Det borde införas fredning av invandrande vargar och deras avkommor samt ett maximum på fällning av ett föräldradjur per revir. För att förhindra en tillbakagång i vargens bevarandestatus borde nuvarande riksdagsbeslut upphävas och göras om.

SVA: Enligt SVA finns det ett missförstånd angående jakten på vargen. Det är inte självklart att inavel i vargstammen leder till missbildningar, jaktens mål var att nå en viss populationsnivå, inte att skjuta bort djur med sämre hälsa.

B. Har acceptansen ökat på grund av jakten? (forskning från Göteborgs universitet)

Rapporten "Att jaga varg- En studie av 2010 års licensjakt i Sverige" belyser bland annat hur olika människor ser på rovdjurens plats i naturen samt vad de anser om rovdjursförvaltningens medverkan

till acceptansen för rovdjurspolitiken. De delar som belyser vad olika intressegrupper anser om jakten i efterhand är relevant för denna uppsats, och sammanfattas därför nedan.

Denna rapport har använt sig av intervjuer med parter av olika intressen. När det gäller intervjuer med jägare och jaktledare har det konkluderats att jakten verkar som ett sätt att påvisa jägarnas allvar gällande sitt deltagande för att främja en rovdjursförvaltning som fungerar bra och på lång sikt. Jägarna har även angett att de känt sig pliktskyldiga att genomföra jakten, den upplevdes inte som särskilt positivt. Fältpersonal och tjänstemän anser att jägarna generellt skött sitt arbete på ett önskvärt sätt. En positiv aspekt från jakten är att den länge sökta möjligheten till ökat deltagandet från lokal nivå nu förbättrats. Olika grupper tyckte olika angående tiden mellan beslutet och jaktstarten varav en del upplevde stress. Den delvis upplevda stressen har möjligen sin bakomliggande orsak i att vissa grupper länge känt sig utanför i politiska beslut gällande denna fråga, men nu kan delta aktivt. Generellt anses det trots tidsbristen att jakten organiserades på ett bra sätt. Den tidigare nämnda plikt-känsla hos jägarnas rotas i en känsla av skyldighet att ta ansvar för landsbygden och de människor som inte upplever vargens närvaro positivt. Längre har vargen av vissa ansetts som en del av samhället, snarare än naturen. Jaktbeslutet bidrar till att vargen istället anses vara en naturlig del av Sveriges fauna. Det har genomförts bland annat studiecirkel och temakvällar som resulterat i möten och därmed relationer mellan jägare och myndigheter. När det gäller länens åsikter avviker de från varandra, ingen samlad bild kan uppvisas. Länsstyrelser uttrycker sitt missnöje bland annat angående att de synpunkter som varje länsstyrelse inlämnat till Naturvårdsverket. Synpunkterna anses inte tagits i hänsyn på tillfredsställande sätt. En föreslagen förbättring är utbildning av skyttar för att öka kvaliteten på själva skyttet. De intervjuade politikerna anser att jakten är ett uttryck från regeringen med avsikten att visa en önskan för större lokalt deltagande. Andra som intervjuats anger att även förtroendet för de nationella politikerna har förbättrats. Resultatet från denna studie kan således bekräfta Naturvårdsverkets tro på att en licensiering av vargjakten kan öka acceptansen för arbetet med rovdjursfrågor. En annan konklusion från denna studie är att arbetet med rovdjur inte bara handlar om biologi, det är även viktigt med samhällsvetenskapliga aspekter (Sjölander-Lindqvist m.fl. 2010).

Diskussion och Slutsatser

I introduktionen presenterades den nya rovdjursförvaltningen som innebar att stammen skulle frysas samt att acceptansen och den genetiska statusen skulle förbättras. På detta sätt uppkom den licensierade jakten på varg, frågan är nu vilken betydelse jakten har för vargstammen. I introduktionen nämndes även att vargens förekomst i Sverige både beror av intressen inom naturvård och samhälle. Följaktligen måste dessa intressen uppnås och fungera tillsammans, vilket i vissa fall möter svårigheter. Problemen och motstånden vargen medför måste lösas för att en långsiktig förekomst ska säkras, därför krävs åtgärder för att öka acceptansen. Detta medför i sin tur att alla åsikter och synpunkter måste framföras och användas som underlag till ett beslutstagande i vargfrågan. Människor som bor på landsbygden lever närmre vargen än människor i stadsmiljö, vilket ibland innebär en direktkontakt med vargen. Problemet är att de stora politiska besluten tas i huvudstaden, vilket skapar ett missnöje då vissa grupper av människor inte känner sig delaktiga. Den nya rovdjurspolitiken som för med sig ett ökat deltagande på lokal nivå tror jag kommer öka förtroendet för förvaltningen inom rovdjursfrågor. Det är dock viktigt att människor som är intresserade av dessa frågor verkligen engagerar sig på sin egen ort. För att olika parter i frågan ska

kunna mötas krävs det människor som är villiga att lyssna på varandra och diskutera fram lösningar tillsammans. Detta kan vara mycket svårt eftersom det existerar extremer åt båda håll, både de som vill ha bort vargen, och de som tycker vargen ska få tillväxa fritt. Oavsett vad man själv tycker är Sverige medlem i EU vilket innebär att vi måste värna vargens förekomst i Sverige. Undantaget från vissa villkor i Art- och Habitatdirektivet som ledde till en licensiering av vargjakt upplevdes av vissa som oerhört upprörande, medan det var ett välkommet beslut enligt andra. När det gäller betydelsen av jakten för vargstammen verkar det dock som om jakten ökat acceptansen för rovdjursfrågor (se del 4) och därmed bland annat vargen, vilket är positivt.

Men jakten var bara en del av den nya politiken, den förde även med sig åtgärder till att förbättra vargens genetiska status. Jag tror inte att det skulle blivit möjligt att få in nya vargar till vargstammen utan jakt. Om det hade kommit förslag om att bara ta in nya vargar tror jag det antagligen hade resulterat i ett väldigt ökat missnöje bland människor som lever nära vargen. Vad man kan se klart och tydligt är att förutsättningen för en långsiktig existens av varg kräver ett tillskott av gener, vilket alla forskare är överrens om. Det som dock försvårar för politikerna är de olika råd forskarna ger. Vissa anser läget som mer akut än andra, oavsett vem som har rätt är åtminstone beslutet om tillskott av nya gener mycket positivt för vargstammen. Detta kommer leda till en ökad sannolikhet för att arten överlever långsiktigt i landet. Nästa problem är på vilket sätt tillkomsten av vargar ska ske. Det förordas först och främst naturlig invandring samt underlättning av densamma. Det innebär att de invandrande individerna måste skyddas på något sätt, vilket jag tror kommer vara oerhört svårt. Ännu finns ingen fullständig plan hur detta ska gå till, säkerligen kommer det dock kräva stora resurser från rovdjursförvaltningen. De andra förslagen, antingen flyttning av varg inom landet, eller inplantering av varg (se del 3) kommer dock vara ännu mer krävande. Dessa alternativ kommer bland annat innebära behandlingar av vargar mot sjukdomar och parasiter, nya avtal mellan länder samt lagändringar (Naturvårdsverket, 2010). Andra problem vad gäller tillskott av nya vargar kommer handla om vart de släpps ut. En självklarhet är att människor boende på landbygden och är negativt inställda till vargens förekomst, kommer bli missnöjda om vargen sätts ut nära deras hem. Förhoppningsvis har dock acceptansen för varg ökat så pass mycket tack vare jakten att detta inte kommer vara ett så stort problem. Den bästa lösningen när det gäller utsläppning av varg är den som förordas av forskare, nämligen ett direktsläpp. Detta innebär som tidigare förklarats (se del 3) att vargen själv bestämmer vart den etablerar sig, vilket borde leda till störst acceptans bland människor. På detta sätt kan inte någon bestämma precis vart vargen ska befinna sig, den får själv avgöra vart som passar bäst, vilket antagligen upplevs som mest rättvist och naturligt av människor. Ett beslut om tillskott på varg på en specifik mark skulle antagligen bemötas med stort lokalt missnöje och antagligen försämra det nyligen förbättrade förtroendet för rovdjursförvaltningen. Jag tror att en viktig nyckel till vargens överlevnad är en ökning av acceptansen vilket bland annat kan fås genom större kunskap. Vid en högre förståelse för vargens levnadssätt och de eventuella risker djuret för med sig kan möjligen förutsättningarna för en samexistens öka.

Hur ska vargstammen klara en fortsatt kontinuerlig jakt? En förutsättning för detta är till exempel att inventeringarna blir exakta (se del 2). I annat fall kommer bedömningen av jakttrycket försvåras. Om det jagas för mycket försvåras även vargpopulationens överlevnad, mycket på grund av problemen som finns i små populationer (se del 1). Om några individer i en liten population dör på grund av olika orsaker har det större effekt på själva populationen än om den hade varit stor. I en större population finns det fortfarande många individer som kan para sig och få avkomma samt att det finns en större

genetisk variation än i små populationer. Följaktligen kommer betydelsen av en för ”stor” jakt vara negativ för vargstammen på grund av faktorerna som förklaras i första delen av uppsatsen. Om det däremot jagas i för liten skala kommer vargarna istället öka över det nu maximala tillåtna antalet. En ökning av vargstammen kommer att bemötas med hård kritik från de som nu gläds åt minskningen i samband med jakten, vilket också har en negativ betydelse för vargstammen. När nu förtroendet för politikerna och rovdjursförvaltningen har ökat är det viktigt att följa beslutet. Det är kanske möjligt att öka populationsstorleken med tiden, men det kräver bland annat en ökning av acceptansen. Dock kan man dra slutsatsen att eftersom uttaget av varg beslutades till 27 individer är det viktigast att målet om 210 vargar inte underskrids snarare än att stammen blir för stor (se del 2). Detta visar att 210 individer mer är någon slags miniminivå snarare än maximinivå för vargstammen, trots att individantalet är benämnt som ett slags ”populationstak”. Själva jaktstrategin som innebar jakt på individer oavsett kön eller ålder är lyckad om man syftar till det av forskare förväntade utfallet, vilket var en jämn fördelning i de beskrivna kategorierna (se del 2). Denna strategi är lättast att genomföra för jägare då de kunde påskjuta alla vargar i de tillåtna områdena för jakt, dock med rekommendationen att om möjligt undvika vargar med radiosändare. Eftersom denna jaktstrategi fungerade bra och var lättast att genomföra kommer den antagligen användas även i framtida jakt. Man får hoppas att de vargar som var mest oskygga fälldes i årets jakt, vilket förväntades av forskarna om denna jaktstrategi användes. Antagligen är det de oskygga vargarna som orsakar mest problem för människan, därför är det positivt om dessa individer fälls. Jakten skulle möjligen kunna förbättras genom att inriktas mer mot vargar som orsakar problem för människan. Denna inriktning skulle nog inte blivit möjlig i nuvarande jaktbeslut på grund av tidsbristen, men kanske kan tillämpas i framtiden. En jakt av den utformningen kommer dock kräva mycket mer förarbete eftersom vissa individer måste väljas ut och följas för att sedan fällas.

Om man tänker ur bevarandesynpunkt känns det glasklart att den starkt hotade vargen inte bör jagas. Populationen har en otroligt hög inavelsgrad, mycket högre än vad som är tillåtet inom hundaveln. Det är oerhört viktigt att det tillkommer nya vargar till populationen bland annat för att avhjälpa problem med inavelsdepression som till exempel minskade kullar. Lika glasklart känns det att acceptansen av varg i Sverige måste förbättras. Kan man då dra slutsatsen att dessa på något sätt måste gå hand i hand? Om man tänker på att den nya rovdjursförvaltningen och därmed jakten bland annat syftade till att öka acceptansen är det nog sant. Min tanke är att förutsättningen för att vargen ska finnas kvar långsiktigt både handlar om en gynnsam bevarandestatus populationsmässigt, men även en gynnsam acceptans i samhället. Det skulle vara ett oerhört stort nederlag för stammen om acceptansen blev så låg att till exempel den illegala jakten ökade. Idag motarbetas dock denna typ av jakt av många olika parter i vargfrågan, till exempel både jägare och forskare. Således måste båda aspekterna tillgodoses för att vargens chanser för långsiktig överlevnad i Sverige ska maximeras. Vad gäller bevarandesynpunkt angav artikel 16 i Art- och Habitatdirektivet att bevarandestatusen inte får försämrats samt att återställningen av en gynnsam bevarandestatus inte skulle försvåras. Om man antar att detta är sant, trots att jakten anmälades till EU av många organisationer, är jakten möjligen nödvändig med tanke på dagens situation vad gäller acceptans och bevarandestatus. Detta förutsätter självklart att bedömningen är riktig, om vargstammen visar sig ta skada av jakten ur bevarandesynpunkt kanske andra vägar är att föredra när det gäller acceptansen och förvaltningen av varg. Det återstår alltså att se vilken den fulla betydelsen av den licensierade jakten har för vargstammen, vilket kommer visa sig i framtiden.

Trots att jaktbeslutet togs fram väldigt snabbt verkar det som om jakten fungerat på ett bra sätt (se del 4). De flesta i olika intressegrupper har varit väldigt seriösa med sina åtaganden. Det som verkar fungerat sämst enligt vissa är själva skyttet eftersom många vargar träffades med flera skott (se del 2). För att minska djurets lidande och underlätta jakten behövs således utbildning i skytte. En orsak till den dåliga kvaliteten på skytten kan vara att erfarenheten av vargjakt hos jägare är liten. Detta problem kan dock lätt avhjälpas genom utbildning av jägare. Eftersom vargen rör sig över stora områden är den inte särskilt lätt att jaga. Detta kan dock inte varit något stort problem eftersom de flesta vargar sköts under jaktens första dag. Jägarna måste därför anses som skickliga vad gäller själva samordningen och den praktiska delen av jakten, dock inte fullständigt när det gäller själva skyttet. Det är dock inte säkert att skyttet kan utföras på ett bättre sätt om man ser till vargens hemmiljö. Att vara i skogen kan innebära en ur praktisk synvinkel svårjagad terräng och det är därför ytterst svårt att få till ett helt perfekt skytte.

Även om den licensierade vargjakt har olika beordringar för vargstammen kan ändå slutsatsen dras att vargen i Sverige behöver vara noggrant kontrollerad av människan. Det finns inte någon plats för frisläpning av tillväxten, vargens förekomst krockar med för många intressen. Ingen vet ännu hur stammen kommer att reagera på jakten, vilket först kommer synas i framtiden. Förhoppningsvis uppfylls de syften och förhoppningar som den nya rovdjursförvaltningen för med sig. Det ska bli intressant att se hur nästa års jaktbeslut kommer utformas, vad kommer se likadant ut och vad kommer göras annorlunda? Även planeringen och genomförandet av nya vargars tillkomst till landet ska bli spännande att följa.

Källförteckning

Källor från Internet:

Artiklar från Naturvårdsverkets hemsida: www.naturvardsverket.se

Attityder till stora rovdjur, 2010-02-12. Naturvårdsverket_a.

Tillgänglig 2010-04-21.

Förberedelser för vargflytt, uppdaterad 2010-04-13. Naturvårdsverket_b.

Tillgänglig: 2010-04-27

Nya regler för rovdjursförvaltning, 2010-04-26. Naturvårdsverket_c.

Tillgänglig 2010-04-21

Ändrad vargpolitik, 2009-12-22. Naturvårdsverket₁.

Tillgänglig 2010-04-12

Från SVA's (Sveriges Veterinärmedicinska Anstalt) hemsida: www.sva.se

Sveriges veterinärmedicinska anstalt (SVA). 2010. Vargarna normalt utvecklade och i normalt hull.

Tillgänglig: 2010-04-12

Svensson L., Åkesson M., Liberg O. 2010. DNA-analyser av vargar skjutna under licensjakten 2010. Internredovisning och underlag från Grimsö DNA-lab. och Viltskadecenter till Naturvårdsverket_d 2010. Tillgänglig: 2010-04-12

Artikel från Svenska Rovdjursföreningens hemsida: www.rovdjur.se

T. Kontio. Sveriges vargjakt EU-anmäld. (2010-04-13). *Våra Rovdjur*. Nr 1. s 15.
Tillgänglig: 2010-05-10

Övrigt från Internet:

Från Artdatabankens hemsida: www.artdata.slu.se
U. Gärdenfors . 2010. Manual för rödlistning i Sverige (ver. 2010-04-28).
Exempelart från rödlistan, varg.
tillgänglig: 2010-04-29.

Naturvårdsverket₂. 2009. Beslut om licensjakt efter varg 2010. Dnr 411-7484-09 Nv.
Tillgänglig: 2010-04-29.

Proposition: 2000/01:57; Sammanhållen rovdjurspolitik

Från: www.de5stora.com
Rovdjurscentret de 5 stora. 2010. Erfarenheter från vargjakten. Från seminarium De 5 stora i samarbete med Skansen.
Tillgänglig: 2010-05-04

Från: www.jagareforbundet.se
Svenska Jägareförbundet. 2009. Vargjakt- Frågor och Svar!
Tillgänglig: 2010-05-10

Tryckt litteratur

Primack R. B. 2008. A primer of Conservation biology (4:e uppl.). Sinauer Associates Inc.,U.s..

Rapporter

Liberg O. 2006. Genetic aspects of viability in small wolf populations- with special emphasis on the Scandinavian wolf population. Rapport 5436. Naturvårdsverket.

Liberg O., Sand H., Chapron G., Forslund P., Ahlqvist P., Ängsteg I. 2009. Reglerande beskattning av den svenska vargstammen samt inflyttning av varg inom landet för att förstärka vargstammens genetiska situation. Rapport till Naturvårdsverket₃ från SKANDULV.

Naturvårdsverket₄. 2009. Förslag till åtgärder som kan stärka vargstammens genetiska status. Redovisning av regeringsuppdrag. Dnr 429-8585-08 Nv.

Sand H., Liberg O., Aronsson Å., Forslund P., Pedersen H. Chr., Wabakken P., Brainerd S., Bensch S., Åkesson M., Karlsson J., Ahlqvist P. 2008. Den Skandinaviska Vargen- en sammanställning av

kunskapsläget från det skandinaviska vargforskningsprojektet SKANDULV 1998-2008. Slutrapport till Naturvårdsverket.

Sand H., Wabakken P., Liberg O. 1999. Vargens biologi: karaktärer och konsekvenser för små populationer. Omarbetad rapport till Centrum för biologisk mångfald (CBM), SLU.

Sjölander-Lindqvist A., Karlsson M., Cinque S. 2010. Att jaga varg- En studie av 2010 års licensjakt i Sverige. CEFOS (Centrum för forskning om offentlig sektor) Rapport 2010:2. Göteborgs Universitet. Tillgänglig: 2010-05-26

Muntlig källa

Larsson O. Naturvårdsverket. 2010. Muntlig källa. Kontakt via e-post: 2010-05-26; 2010-05-31.